

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. II. Sanctæ in Martyrologiis classicis annuntiatio: ejus patria ginum. An
SS. Sabinam et Alvertam habuerit sorores; an martyrii eodem die comites
SS. Caprasium, Primum et Felicianum, et quo ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A
§ II. Sanctæ in Martyrologiis classicis annuntiatio: ejus patria Aginum. An SS. Sabinam et Alvertam habuerit sorores; an martyrii eodem die comites SS. Caprasium, Primum et Felicianum, et quo tempore ac die passa sit, inquiritur.

Sancta in Epternacensi Hieronymiano Ms. non recte expressa

Quæ hactenus disputata a nobis sunt ea sufficere arbitror, ut, quæ edituri sumus S. Fidis Acta, non parum, quam scriptores Historiæ litterariæ, Franciæ tom. III, pag. 273 universim definiunt, antiquiora sincerioraque statuamus, proindeque eam his habeamus fidem, quæ alias tribui Martyrum Actis solet, quæ a viro gravi tunc temporis conscripta fuerunt, cum vel martyrii testes adhuc in vivis superfuisset, vel certe constans illius memoria publicaque fama adhuc illibata viguisse potuerunt. Ad alia igitur nunc progredior, quæ circa Martyrem nostram in disceptationem veniunt. Ac primo quidem, quod ad ejus in sacris Fastis annuntiationem attinet, si antiquissimi Epternacensis codicis lectioni insistamus, abesse ab Hieronymianis Fidem Aginnensem martyrem, ejusque loco Felicem aliquem, Genæ passum, substitui debere, continuo promittabimus. Verum si cetera Hieronymiana apographa, classicosque, quibus tum hæc, tum Acta nostra præluisset videntur, martyrologos consulamus, non abs re cum Sollerio in Observationibus ad Usuardum et Dominico Georgio in Annotationibus in Adonem, asseveranter statuimus, Fidem nostram hoc die in Hieronymianis coli, viderique Epternacensis codicis scriptorem Laurentium, perperam Fidem in Felicem, et Aginum in Genam immutasse, uti etiam Florentini in suis ad hunc diem Notis pag. 900 suspicatur. Et sane ipsa nominum affinitas aut perturbata fortassis codicis, qui Laurentio præluxit, scriptio facile huic sphalmati ansam dedit, prout re ipsa contigit Ottoboniani apud laudatum Georgium Martyrologii scriptori, qui retentis vocibus in Gallia nihilominus in Genua pro Aginno exaravit. Certe, cum de Felice illo Genensi martyre aliunde non constet, nec ejus nomen apud martyrologos, qui Hieronymianis annuntiationes in suum quique Opus transtulerunt, uspiam hoc die compareat, asseri non temere potest, cum in Hieronymianis illorum codicibus repertum non fuisse, sed ejus loco Fidem Aginnensem martyrem; aut, si in illis Felicis nomen legerint, id pro mendo illos habuisse, ac propterea, omisso hodie Felice, annuntiasset S. Fidem, uti ex Hieronymianis apud Florentinum, pag. 149 et Sollerium tom. VII Junii aliosque videre est.

et alibi minus accurate designata,

At, inquit, Hieronymianum apographum Lucense, a Florentino editum, non virginem martyrem, sed virum Sanctæ nostræ cognominem suis his verbis designare videtur: In Gallia civitate Aginno natalis sancti Fidis martyris, con-

Octobris Tomus III.

sentique etiam Rabanus apud Canisium ita scribens: In Galliis civitate Aginno natale sancti Fidei martyris. Accedunt Autissiodorensis S. Germani, Gellonensis ac Labbeani Martyrologiorum annuntiationes, his verbis conceptæ: Aginno Fidis martyris, similisque, quæ in Bedæ auctariis Atrebatensi, Tornacensi et Barberiniano tomo II Martii præfixis legitur, ubi nec virginis nomen, nec ullum feminei sexus indicium reperire est, ut proin, cum passim in Fastis sacris tam virginibus debitus sibi titulus, quam matronis sui sexus indicium adscribatur, hieque neutrum fiat, nequeat Fides virgo designata his Fastis dici. Verum enimvero, cum Acta nostra admodum, ut vidimus antiqua, Fidem virginem hoc die Aginni passam tradant, altissimumque tum hæc, tum cetera monumenta historica, de homonymo viro martyre sileant, vix dubium est, quin martyrologi omnes non virum nomine Fidem, sed puellam, notissimam sibi martyrem, suis Fastis hodie inscripserint, solaque amanuensium incuria factum sit, ut in illis unius litteræ immutatione, in his vero unius vocis omissione vir aliquis martyr annuntiari videatur. Actorum, quæ jam laudavi, disertissima verba, quæ infra num. 4 aliisque habes, prætermitto, manifesta martyrologorum testimonia producere contentus, quibus priores illas S. Fidis annuntiationes minus accuratas plenissime emendes.

15 Quod tom. II Spicilegii Acheriani edit. ut Virgo et Martyr in optimis Mss. classicis.
 anni 1723 exstat Martyrologium, S. Hieronymi nomine insignitum, tam manifeste non virum, sed virginem, eamque Martyrem nostram exprimit, nullum ut hæc de re dubium supersit. Ejus verba audi: Prædie Non. Oct.... Aginno civitate natalis sanctæ Fidis virginis et martyris. Richenoviense, a Sollerio tom. VII Junii editum, virginis titulum pariter exprimit in hunc modum: In Gallia civitate Aginno Fidis virginis. Consonat Wandelbertus hoc unico metro Martyrem nostram canens: Virgo Fides prædie hinc felici morte triumphat; Ado vero Viennensis his verbis: In Galliis, civitate Aginno natalis sanctæ Fidis virginis et martyris, cujus exemplo beatus Caprasius ad agonem martyrii animatus est. Usuardi, Notkeri, Martyrologii Autissiodorensis ecclesiæ apud Martene tom. VI Collectionis amplissimæ col. 724, antiquissimi ecclesiæ Romano-Gallicæ apud nos Ms. Martyrologii, aliorumque multorum testimonia, cum jam productis vel sensu vel ipsis verbis consentiant, parco hic recitare, quandoquidem ex prioribus satis superque pateat, Fidem Aginnensem martyrem, quam Hieronymiana ex nostris, ut apparet, Actis, et ex utrisque præstantiores martyrologi annuntiarunt, non virilis, ut nonnulli tique minus accurati Fasti insinuare videntur, sed feminei sexus existisse, eandemque illam esse virginem, cujus elogium, ex Adone verbatim fere desumptum, hodiernum Romanum ita hoc die exhibet: Aginni in Gallia natalis sanctæ Fidei virginis et martyris, cujus exemplo beatus Caprasius ad martyrium animatus agonem suum feliciter consummavit.

16 Est et inter martyrologos, uti vel ex hoc aliisque supra transcriptis elogiis patet, de inflectendo Martyris nostræ nomine dissidium aliquod, quod Florentini verbis in suis ad hunc diem Notis referam. Non Fidis, inquit pag. 900, sed Fidei nomen sanctæ Virgini ac Martyri Aginnensi Martyrologium Romanum tribuit cum Beda, Usuardo et Adone, ut ibi notat Ba-

34 ronius:

AUCTORE
 J. G.

E

F

at sub diverso in nonnullis nominis inflexione annuntiarum ostenditur.

AUCTORE
J. G.

ronius : sed Fidis ubique nomen scriptum invenio, non Fidei, ut amannensis aut typographi errore apud alios legitur : nec diversimode scribit Notkerus ; *subditque, apud antiquos omnes, præterquam apud Rabanum, Fidis vocabulum reperiri. Hæc Florentinus, et recte quidem, si illud excipias, quod de Baronii annotatione adstruit. Quippe, tametsi eruditissimus Cardinalis nomen Fidei, ut Grammaticæ regulis conformius, adhibeat, inque suis ad Martyrologium Romanum Notis vulgatum suo tempore Bedam, Usuardum, Adonem aliosque laudet, nusquam tamen, contra ac Florentinus adstruere videtur, Baronius affirmat, illud ipsum Fidei nomen apud martyrologos illos legi. Et vero, ut Sollerius in suo Usuardo illustrato pag. 382 advertit, Fidis non Fidei virginis disertissime meminerunt Hieronymiana, Ado, Usuardus et Notkerus sub eadem inflexione, et solus Rabanus legit Fidei. De Beda a Baronio ante alios laudato tacuit Sollerius, quia genuinus de S. Fide non meminit, quamquam et Bedæ auctaria supra laudata Fidis nomen hoc die pariter adhibeant, qua etiam nominis inflexione nos veterum martyrologorum exemplo jam ante usi ac porro usuri sumus.*

Non in Hispania, sed Aginni nata est,

47 Venio nunc ad eam, quæ Aquitanos inter et Hispanos complures est de nostræ Martyris patria, controversiam. Et illi quidem, non tantum Aginni passam, sed et natam esse S. Fidem, antiquis ejus Actis nixi, confidenter pronuntiant; hi vero, quibus et Sammarthanos fratres in Episcopis Aginnensibus partim consentire, merito miraberis, de martyrii loco nihil dissentientes, eam et domo et gente ortuque Hispanam nihilo minus confidenter faciunt, de eo solum ambigentes, an in urbe Emeritensi, an vero in Civitatis, mundo data sit. Si Tamayo, Hispanarum partium acerrimo defensori, credas, opinionem hanc pari veterum ac recentiorum consensu firmatam dixeris. At si testium, quos laudat, antiquissimam fidemque expendas, ex his nullum invenies, cui tuto haberi fides in hac re possit. Etenim Flavii Dextri et Epigrammatici, ut vocat, antiquissimi testimonia pura puta esse figmenta, a recentiore aliquo minime dextro scriptore consarcinata, tam est eruditus exploratum, quam quod maxime Perezii vero, Vasset, aliorumque, quos adducit testes, nullam de re tam antiqua, præsertim reclamantibus vetustis Actis, auctoritatem esse posse, nemo eruditus non videt. Quapropter Tamayo ceterisque, quos hic sequitur, prudentior Florez tom. XIII Hispania Sacra pag. 306 Fidem virginem, quam venientem multi Hispanæ gentis scriptores omni vi in Hispaniam traxerant, tam certo jure atque ex ipsa veterum Brevariatorum Toletani et Hispanensis fide Aginnensibus restituendam censuit, ut de eo ultra contendisse, ipso judice, frustra contrivisse tempus sit.

sororem non habuit Sabinam Emeritensem,

18 Est et aliud, in quo Tamayum merito reprehendas, dum nempe Baronium, quod hic in Romano hodierno S. Fidei Sabinam, Emeritensem virginem, martyrii sociam non dederit, in suis ad Martyrologium Hispanum Notis censoria virga perperam notat. Etenim, quod Tamayus ex perspectissima nunc fabularum farragine adstruit, procul dubio constare, eas (Fidem et Sabinam Emeritensem) junctim hoc die... passas pro Christo in Gallia, id procul omni dubio tam est incertum, ut merito ambigas, an vel unquam in rerum natura exstiterit illa Sabina Emeritensis, nedum Aginni cum S. Fide indubie

passa sit. Hujus certe Sabina nec Acta nostra, nec Suriana atque his affinia, nec martyrologi seu classici seu recentiores, si pseudo-Dextri sequaces excipias, nec ulla, quæ norim, monumenta vetera sinceraque meminerunt, ut proin jure meritissimo eam Baronius hoc die etiam prætermiserit. At, inquit, Sabina, civis Emeritensis in Hispania et martyris Aginnensis in Gallia, sacrum corpus sæculo XI Aginno in Agrensem S. Petri basilicam in Catalonia translatum fuisse, Tamayus ad diem 28 Octobris ex Antonio Domeneco, qui translationis hujus Acta ex antiquis Mss. deprompsit, asseveranter tradit; ut adeo illa vere in rerum natura exstiterit, et Aginni, unde ejus sacra exuvia in Catalonia translata sunt, una cum S. Fide pro Christo mortem oppetierit. Ita quidem, fateor, Tamayus ad præfatum diem pag 666 rursus sentit. At videsis, quam nullo rursus fundamento. Quippe si ipsum Domenecum, cujus verba Hispanica Tamayus Latina fecit, a capite ad calcem perverboas, miraberis, ne unum quidem verbum illic reperiri, unde Sabinam virginem et martyrem, cujus translationem refert, Emeritensem civem fuisse, aut Aginni passam, aut inde in Hispaniam translata dicat. Hæc de qua peno deprompsit Tamayus et Domeneci verbis inservierit, edicere nequeo, nec an id eo consilio fecerit, ut iis, quæ ad diem 6 Octobris retulerat, pondus aliquod adiceret, suamque ita firmaret sententiam.

19 Sed de his jam satis. Ad alia, quæ ad S. Fidem attinent, disceptationis capita me nunc convertito. Ac primo quidem dispiciamus, an utcumque certum sit, germanam illi sororem fuisse, nomine Alvertam, quæ in eadem etiam, ut insinuatur, persecutione pro Christo occisa sit. Ita in primis Sammarthani fratres sentire videntur, dum in sua Gallia Christiana tom. II, pag. 70 de S. Phœbadio, Aginnensi episcopo, agentes, S. Alvertam disertis verbis statuunt germanam S. Fidis sororem, itidemque Aginnensem martyrem. Hos, sublimide tamen, sequitur Henschenius tom. III Aprilis pag. 366 ita scribens : Fuit S. Phœbadii corpus multo tempore apud Petrocorios cum reliquis S. Alvertæ virginis et martyris Aginnensis, quæ germana fuit S. Fidis et cum hac potest referri ad 6 Octobris, nisi sit S. Alvera virgo in Martyrologio Ms. Monasterii S. Sabini in agro Tarbiensi apud Saussayum ad 25 Augusti relata. Consentit Gallia Christiana aucta tom. II, col. 896, Alvertam virginem sine ullo hesitationis indicio et S. Fidis germanam sororem et Aginnensem martyrem pariter definiens. Verum cum scriptores illi nullum ex antiquis suæ assertionis testem laudent, eorum, tametsi alias magna sit, efficere hic non potest auctoritas, ut Martyri nostræ sororem germanam pariterque Aginnensem martyrem sat certo adscribamus, ac vel ideo maxime, quod nec in Actis nostris, sed nec in ipsis Surianis aliisque his affinis ullus de sorore S. Fidis pariterque martyre sermo fiat. Accedit, quod neque in Actis translationis infra edendis, ulla de corpore S. Alvertæ, nedum ut germanæ sororis S. Fidis, mentio habeatur, quodque etiam credibile non sit, S. Dulcidium, uti in his narratur, ejusdem S. Fidis corpus seorsum ab exuviis ceterorum martyrum mausoleo inclusurum fuisse, si hos inter germana ejus soror erat, ab illa utique non sejungenda tumulo, cui et sanguinis vinculo et martyrii societate tam arcte constricta fuisset. Ceterum laudata jam mox Henschenii verba,

A *verba, eaque, quæ decessores nostri ad diem 25 Augusti inter Prætermisissos pag. 6 de S. Alvera et Alverta protulerunt, hic me tantisper subsistere cogunt, ut datam ab' iis fidem liberem.*

de qua non-
nulla disse-
runtur.

20 Citata pag. 6 Majores nostri sua vota significarunt, ut major, quam ipsi tunc nacti erant, notitia de hoc argumento ante diem 6 Octobris, ad quem rem illam remittebant, alicunde subministraretur; at irrita eorum fuisse vota, dolens experior. Hic ergo rursus, uti ante, indulgentum conjecturis est, cum post sedulam rei investigationem, non mihi nunc, quam illis, magis certo constat, an, et quot sint distinguendæ virgines, quibus Alveræ seu affine huic nomen fuit. Quæ tamen in hac re propiora vero mihi visa sunt, lubet proferre, quibus ut lucem eruditis quis offerat, dubique ab indubiis segreget, avide etiam exopto. Alveram virginem, cujus transitus in laudato superiori num. Martyrologio ad diem 25 Augusti admodum jejune ac sine ulla epochæ locique nota refertur, eandem esse cum S. Alverna seu Alvera virgine, quam Castellanus die 9 Martii apud Petrocorios coli assertit, suadet nominis similitudo, nullaque urgens in contrarium ratio. Alvernam autem seu Alveram virginem, cujus in Petrocoriensis provincia caput honoratur in ecclesia sui nominis prope locum, vulgo Limeil, uti Castellanus citato die 9 Martii scribit, diversam non esse ab ea, de qua agit Joannes du Puy pag. secundo 62 Operis, cui Gallicæ titulum fecit Status ecclesiæ Petrocoriensis, ipsa ejus verba, quibus itidem in Petrocoriensis ecclesia, S. Alveræ seu Alveræ sacra, ejus caput honorifice servari, tradit, sat manifeste innunt. Cum itaque hæc, uti ex sacro ejusdem capite, acinacis ictu quatuor digitorum spatio diffisso, constare idem auctor assertit, martyrio coronata fuerit, fallor, nisi illa ipsa etiam sit, quam Samaritani alique sub Alvertæ virginis et martyris nomine indigitarunt. Et ita quidem existimem, quod in transcribendis his nominibus propriis facilis sit unius litteræ seu omissio, seu additio, quodque Alvera æque ac Alverta illa virgo et martyr dicatur, ac denique, quod tam S. Alvertæ, quam, teste eodem Joanne du Puy, S. Alveræ Acta interierint. Ubinam vero loci, quoque tempore passa pro Christo sit S. Alvera seu Alverta, an in Aginnensi aut huic vicino tractu ac sub eodem præside Daciano, propter quæ Aginnensis Martyr habita fuerit, an contra seu tempore seu loco plane diverso, quis, deperditis martyrii Actis, vel conjectando edisserat? Ut hæc se habeant, nihil certe est, cur Alvertam seu Alveram illam S. Fidis germanam sororem martyriique sociam certo statuamus.

An cum S. Fide
eodem die
S. Caprasius
passus,

21 Nunc illud de S. Fidis commilitonibus inquirendum restat, sintne præter anonymos illos, numero, ut Saussayus vult, quingentos, qui, visa ejus in fide constantia, crediderunt in Dominum Jesum Christum, et cum ea gloriosam sunt coronam martyrii consecuti, eidem etiam adjuncti SS. Caprasius ac Primus et Felicianus fratres, tamquam unius diei hora eodemque loco pro Christo passi. Affirmant Acta Suriana aliaque his affinia, de quorum antiquitate num. 5 et 26 a nobis hic agitur. Adhæc Caprasium, ut die 6 Octobris cum S. Fide passum, Martyrologium seu Calendarium Stabulense a 700 circiter annis conscriptum, apud Martene tam. VI Amplissimæ Collectionis col. 676, et Calendarium Vaticanum, initio sæculi XI exaratum, apud Dominicum Georgium pag. 701, discrete commemorant; Tor-

nacense vero Bedæ auctarium, tomo II Martii præfixum, præter Caprasium, S. Fidis socios adscribit Primum et Felicianum; quibus adde Sarlatense aliaque Galliæ Breviaria et Saussayi Martyrologium, ubi eadem asseveranter traduntur. Verum, quod attinet ad S. Caprasium, mihi tanti non sunt adducta testimonia, ut illum eodem die, quo Fidis exemplo ad martyrium animatus fuit, etiam agonem suum crudeli morte consummasse, indubitatum habeam. Meo quidem judicio obstare videtur Actorum nostrorum summum de illo silentium, ac præsertim, quod eorum, qui eodem die cum S. Fide martyrium consecuti sunt, ignorari nomina, eadem Acta tradant. Accedit, quod Martyrologia præstantiora, puta Hieronymiana, Adonis, Usuardi, Wandelberti, Romanum hodiernum aliaque multa, quæ Caprasium die 20 Octobris annuntiant, eum postremo hoc die agonem suum, ad quem die 6 Octobris S. Fidis exemplo animatus ante fuerat, pari triumpho consummasse insinuant. Denique, ut ipsismet Actis Surianis iisque affinis insistamus, si sub ejusdem diei vi articulo, id est, ut ego exponendum arbitror, si sub vesperam S. Caprasius e sua rupe, ubi latitabat, eminus vidit generosum Virginis nostræ pro Christo certamen, eoque ad agonem animatus fuerit, haud facile tantum temporis eo die reperies, ut is iteratas preces fundere, caelestibus visis recreari, fontem e rupe elicere, in urbem se conferre, judici se sistere, ab eo rite interrogari, blanditiis ab eo ad idololatriam allici, minis terreri, a tortoribus laniari, Christi nomen populis prædicare, ex sententia judicis ad delubra adduci, ad sacrificandum rursus impelli et litare renuens capite truncari, salva verisimilitudine, potuerit. Sed de horum, quæ Suriana aliaque Acta narrant, fide, deque martyrii ejus die latius agendum ad diem 20 Octobris, quo Caprasium coli, ante monuimus, ubi et examinabitur, an, uti in suis Vindictis D. Labenzie, canonicus S. Caprasii Aginnensis, contendit, reipsa S. Caprasius Aginnensis episcopus fuerit, contra ac multi sentiunt.

22 Atque hæc, quæ de Caprasio dicta sunt, multo pressius urgent, ut ne eodem die Primum et Felicianum una cum S. Fide Aginni martyrio coronatos statuamus. Etenim, præterquam quod de his ac de Caprasio par sit in nostris Actis silentium, nulla sunt utcumque præstantia Martyrologia, si unum Bedæ Auctarium Tornacense excipias, quæ etiam, ubi S. Fidis et S. Caprasii præsertim agonem pleniore elogio describunt, illos martyres hoc die Aginni una passos narrent. Adde, quod si conceptu difficile est, qui Caprasius, ut jam mox diximus, potuerit eodem die cum S. Fide martyrio offeiri, multo difficilior creditu sit, eodem etiam die illi adjunctos fuisse Primum et Felicianum, qui Christi nomen non ante publice professi et a militibus comprehensi fuerunt, quam Caprasius post juridicam interrogationem spretasque judicis et minas et blanditias gravibus tormentis cruciatus fuisset. Sed alia hic suboritur quæstio, an nempe Aginni unquam passi fuerint Primus et Felicianus fratres, ut Acta Suriana aliaque documenta tradunt. Affirmantibus haud multum favet Papebrochius noster tom. II Junii pag. 150, conjiciens, hinc arreptam fuisse occasionem dicendi, eos cum Caprasio Aginni passos fuisse, quod SS. Primi et Feliciani martyrum Romanorum reliquæ aliquot in ejusdem Caprasii ecclesia asservatæ fuerint, minime novo, inquit, exemplo, ut per errorem dicantur ibi passi martyres,

AUCTOR
J. G.

et SS. Primus
et Felicianus
martyrio tunc
etiam affecti
fuerint.

F

AUCTORE
J. G.

tyres, ubi eorum exstant reliquæ, quod et ex Gregorio Turonensi lib. 1 Miraculorum cap. 47 probat, ubi SS. Nazarius et Celsus apud Ebre-dunum, Galliarum urbem, passi et sepulti nar-rantur; cum certo tamen Mediolani gladio sublato fuerint, eorumque Ebre-duni reliquæ tantum ser-ventur.

uti et an duo
postremi vere
Aginnenses
martyres sint,
inquiritur.

23 Verum, ut et quæ contra Papebrochii opinionem faciunt, candidè deproban, cum SS. Primi et Feliciani Romanorum martyrum corpora, quæ erant in Arenario sepulta via No-mentana, sub annum 648 primum revelata fuisse videantur, uti Anastasius Bibliothecarius, cujus verba citata pag. 150 legestis, in Vita Theodori Pontificis sat manifestè innuit; atque ex adverso in Surianis aliisque Actis, judicio scriptorum Historiæ literariæ post medium sæculum vi, imo, ut num. 11 et alibi ostendimus, multo ante con-scriptis, de Primo et Feliciano, ut Aginni ali-quando passis sepultisque, expressa mentio fiat, haud ita liquet, hosce diversos non esse a Primo et Feliciano, Romanis martyribus, quorum Acta die 9 Junii Papebrochius et Henschenius illu-strarunt. Adstruendæ horum martyrum diversi-tati etiam favet, quod, uti citato loco refertur, S. Primi corpus et reliquæ S. Feliciani, Romæ passorum, adhuc anno Christi 846 ibidem existi-terint, quo tempore Acta SS. Fidis et Caprasii a Surio Labbeoque edita, quæ de martyrio ac se-pultura Aginnensium Primi et Feliciani memi-nerunt, certo certius conscripta erant, uti ex Actorum exemplaribus, quæ, teste Ruinartio in Præf. pag. 67, in codicibus ab annis 900 exara-tis habentur, liquido patet. Ceterum, cum res hæc die 20 Octobris in Vita S. Caprasii rursus dis-cutienda sit, nihil hic definire volo, si forte ante hunc diem, quod vehementer exopto, suppeditentur documenta, quibus et de natali die S. Caprasii deque Primo et Feliciano Aginnensibus, ut qui-dam volunt, martyribus, undequaque tandem se veritas manifestet, pateatque, an, et qui, præter Aginnenses anonymos, qui credentes in Dominum Jesum Christum, capitibus cæsis, unius diei hora cum triumpho martyrii ad coronam gloriæ cum S. Fide pervenerunt, eidem Martyrii adjungi com-ites debeant.

Martyrii S.
Fidis epocha

24 Reliquum est, ut, quæ circa martyrii S. Fi-dis epocham in controversiam cadunt, paucis expediamus. Ex omnibus, qui id argumenti tra-ctarunt, solus est Ms. nostri Florarii auctor, qui illius martyrium post Diocletiani mortem colloca-vit, errore utique manifestissimo, et contradicen-tibus tum Actis omnibus, tum scriptoribus ceteris. At, licet hos inter omnino conveniat, S. Fidis martyrium temporibus Diocletiani et Maximiani illigandum esse, non invicem iidem consentiunt, an durante atrocissima persecutione, anno 303 adversus Christianos in centore Galerio Maxi-miano commota; an vero sub Diocletiani et Ma-ximiani Herculii imperatorum initia, quibus peculiare in quibusdam provinciis excitate fue-runt persecutiones, idem illud martyrium statuen-dum sit. Priorem sententiam sequitur Baronius in Annalibus Ecclesiasticis ad annum Christi 303, consentiuntque præter alios multos Antonius Dadinus Alteserra lib. iv Rerum Aquitanica-rum cap. 17, pag. 297, Joannes Bailo in sua Historia sacra Aquitanie lib. ii, cap. 4, pag. 70, et Dionysius Sammarthanus tom. II Gallie Christianæ auct. col. 893. Verum, cum eo tem-pore in Gallis imperarit Constantius Chlorus, qui, teste Lactantio cap. 15 de Mortibus perse-

cutorum, ne dissentire a majorum præceptis D videretur, conventicula, id est, parietes, qui restitui poterant, dirui passus est, verum au-tem Dei templum, quod est in hominibus, inco-lume servavit; hinc multo probabilius est, non sub annum 303 qui 304, sed sub finem sæculi tertii in peculiari quadam persecutione, a Maxi-miano Herculio excitata, S. Fidem martyrio coronatam fuisse, tunc nempe, cum, Bagaudarum ducibus Eliano et Amando, qui in Gallis im-perium occuparant, uno fere impetu anno 286 oppressis, Maximianus Herculius ad usque an-num 292 in Gallis plerumque moratus est, suam-que in Christianos rabiem sæpe exercuit, uti Tillemontius tom. IV Monument. Eccles., Fleury, tom. II, Hist. Eccles. lib. viii, Longuevallius, tom. I Hist. Eccles. Gallicanæ pag. 143, aliique passim existimant, qua de re plura etiam apud nos vide tom. II Octobris pag. 354 et 355 ac sæpe alibi; quapropter et ego hujus Commentarii initio sub annum 287 S. Fidis martyrium verosimiliter statuendum duxi.

25 Porro eodem die, quo S. Fidis Passio colli-tur, reipsa etiam illius Sociorumque anonymo-rum martyrium contigisse, Acta nostra insinuant, dum, postquam narrasset, eam Sociosque, capi-tibus cæsis, unius diei hora cum triumpho mar-tyrii ad coronam gloriæ simul pervenisse, diem illum ita mox exprimit: De quorum passione SECUNDA NOXAS OCTOBRIS nos gaudere et illustrare voluit, qui gloriatur in Sanctis, Dominus noster Jesus Christus. Consentiant non modo recentio-res, sed et martyrologi antiqui, quos Classicos vocamus; nec dissonat Wandelbertus, tametsi hoc die scribat S. Fidem pridie hinc felici morte triumphasse; quippe qui per vocem pridie non alium diem, quam qui PRIDIE NONAS OCTOBRIS seu sextus dicitur, pro suo more designet, uti ex simili ejus loquendi modo in mensibus Martio, Aprili, Maio, Junio aliisque manifestum fit. Bulla quoque Paschalis PP. II ad Begonem abbatem Conchensem data, quam infra habes ex tom. I Anecdotorum Edmundi Martene col. 337, nihil adversus nos facit: cum hæc Pontificis verba ante secundum Nonas Octobris ad vigiliam jejuniique, pridie festi S. Fidis apud Conchen-ses servari solita, referenda sint, minime vero ad ipsum emortualem S. Fidis diem, qui pridie No-nas ex scriptis antiquis, eodem etiam Pontifice F

diesque emor-tualis investi-gatur.

E

§ III. Anonymi, qui S. Fidis sepulturam, corporis in-ventionem et ecclesiæ in ejus honorem erectionem descripsit, antiqua ætas ostenditur, et illæ ex hoc recitantur: ecclesiæ illius situs et ab altera distin-ctio.

Discussis, quæ circa S. Fidis in Ecclesiasticis Fastis memoriam, natale ejus solum, varique martyrii adjuncta moveri nata sunt quæstioni-bus, ad ejus corporis sepulturam, primamque trans-

Ex anonymo altero, qui coævus vide-tur S. Dulci-dio,